

16. **Иванов Ю.Б.** Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. Научное издание/ Колл. Автор. – Харьков: Изд-во ХНЭУ, 2004. – 256 с..
17. **Формирование конкурентной позиции** предприятия в условиях кризиса: Монография/ Кол. авт. Тищенко А.Н., Иванов Ю.Б., Кизим Н.А., Ревенко Е.В., Чечетова-Терашвили. – Х.: ИД "ИНЖЭК", 2007. – 376 с..
18. **Фатхутдинов Р.А.** Стратегическая конкурентоспособность: Учебн./ Р.А. Фатхутдинов. – М.: ЗАО "Экономика", 2005. – 504 с.
19. **Воронкова А.Э.** Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: динамика и организация. – Луганск: Изд-во Восточноукр. нац. ун-та, 2000. – 315 с.
20. **Кузьмін О.Є.** Проблеми фінансово-кредитного регулювання інноваційного розвитку виробничо-господарських структур: Монографія/ О.Є. Кузьмін, І.В. Алексєєв, М.К. Колісник, А.С. Мороз, О.Г. Мельник, І.Б. Хома, Ю.Б. Іванов, А.С. Іванченко, І.Ю. Матюшенко, О.М. Тищенко, І.М. Волик, Н.В. Белікова/ За заг. ред. О.Є. Кузьміна, І.В. Алексєєва. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2007. – 152 с..
21. **Алексєєв І.В., Колісник М.К., Мороз А.С.** Управління ресурсним забезпеченням промислово-фінансових груп: Монографія. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2007. – 132 с.
22. **Черезов А.В., Рубинштейн Т.Б.** Корпорации. Корпоративное управление/ А.В. Черезов, Т.Б. Рубинштейн. – М.: ЗАО "Изд-во "Экономика", 2006. – 478 с..
23. **Иванов Ю.Б., Тищенко А.Н., Дробитько Н.А., Абрамова О.С.** Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. – Х.: ХНЭУ, 2004. – 256 с..
24. **Ареф'єва О.В., Коренков О.В.** Управління потенціалом розвитку промислових підприємств. – К.: ГРОТ, 2004. – 200 с..
25. **Пономаренко В.С., Піддубна Л.І.** Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: Підручник. – Х.: ВД "ИНЖЕК", 2008. – 328 с..
26. **Колісник М.К., Ульянова А.М.** Формування стратегії управління конкурентоспроможністю фінансово-промислової групи// Вісник Криворізького економічного ін-ту КНЕУ: Зб. наук. праць. – К.: КНЕУ. – 2007, № 1 (9). – С. 89-96.
27. **Мельник О.Г., Ульянова А.М.** Процес оптимізації управлінських рішень// Вісник НУ "Львівська політехніка": Проблеми економіки і управління. – Львів: НУ "Львівська політехніка". – 2006, № 554. – С. 197-204..
28. **Каплан С. Роберт, Нортон Дейвид П.** Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию: Пер. с англ. – М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2003, 304 с.

УДК 330.8: 381.101.262

*Доц. М.І. Хмелярчук; доц. М.П. Панковець,
канд. екон. наук – Львівський інститут банківської справи Університету
банківської справи НБУ, м. Київ; М.І. Павлишин – ЗАТ Альфа-Банк*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНЦЕПЦІЇ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Присвячено розробці теоретичних основ концепції продуктивної зайнятості населення, що базується на основоположних засадах теорії людського капіталу. Запропоновано практичні заходи реалізації концепції продуктивної зайнятості в Україні.

Ключові слова: зайнятість, людський капітал, освіта, ринок праці.

*Assoc. prof. M.I. Khmelyarchuk, assoc. prof. M.P. Pankovets – L'viv bank institute
of NB of Ukraine, Kyiv; M.I. Pavlyshyn – ZAT Alpha-Bank*

Theoretical approach of conception of productive employment of population

The article is dedicated to forming theoretical approach of conception of productive employment in the base of human capital theory. Practice measures of realization of conception of productive employment in Ukraine are proposed.

Keywords: employment, human capital, education, labour market.

Постановка проблеми. Зайнятість населення є важливою соціально-економічною категорією, що відображає складні багатофакторні залежності попиту і пропозиції на ринку праці та є важливим індикатором якості життя населення. З економічної точки зору, зайнятість є джерелом доходів і багатства населення, а як соціальна категорія – мірилом поведінки людини, засобом її самореалізації, самоствердження як особистості. На сучасному етапі цивілізаційного прогресу соціальний аспект зайнятості набуває дедалі більшого значення, оскільки людська праця стає не лише джерелом суспільного і особистого матеріального добробуту, а й визначальним чинником розвитку людської особистості.

Актуальність цих питань для України зумовлена передусім задекларованою на державному рівні стратегією формування соціально-орієнтованої ринкової економіки. Вона значною мірою зростає у зв'язку з приєднанням України у 2006 р. до Європейської соціальної хартії, згідно з якою договірні сторони зобов'язуються досягнути і підтримувати високий і стабільний рівень зайнятості та забезпечувати право працівника на справедливі умови праці та справедливу винагороду. З цих позицій важливого значення набуває формування теоретичних основ концепції продуктивної зайнятості населення як джерела економічної та соціальної стабільності в суспільстві, а також важливої умови наближення до європейських та світових стандартів рівня життя населення.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми зайнятості населення були в тій чи іншій мірі предметом дослідження багатьох вчених та економічних шкіл. Характеристику сутності праці та ролі зайнятості в ринковій економіці можна знайти вже у працях А. Сміта, Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Ж.-Б. Сея, Дж.С. Мілля, К. Маркса, А. Маршалла та інших авторів. Значний внесок у дослідження проблем функціонування ринку праці, зайнятості та безробіття належить Л. Вальрасу, Дж. М. Кейнсу, А. Філіпсу, М. Фрідмену, Т. Веблену, Дж. Гелбрейту, Д. Ульману та іншим. Окрему сторінку у вітчизняних економічних дослідженнях ринку праці та зайнятості новітньої доби зробили С. Бандур, Д. Богиня, С. Вовканич, М. Долішній, С. Злупко, В. Куценко, Ю. Краснов, Е. Лібанова, Н. Тітова, У. Садова, Л. Семів, О. Хомра, М. Шаленко та інші.

Поряд з цим, у сучасній економічній літературі недостатньо уваги приділяють розробці теоретичних основ концепції продуктивної зайнятості як важливої умови забезпечення соціальних стандартів та гарантій якості життя населення.

Мета роботи. Обґрунтувати теоретичні основи концепції продуктивної зайнятості населення з позиції теорії людського капіталу та необхідності поступового наближення України до світових стандартів рівня якості життя населення.

Обґрунтування отриманих результатів. Формування теоретичних підходів до функціонування ринку праці, зайнятості та безробіття населення відбувалися і надалі відбуваються у безпосередньому зв'язку з соціально-економічними процесами та їх змінами, що були предметом дослідження провідних вчених, напрямів і шкіл в економічній науці. Передусім йдеться про зміни, що відбулися за цей час безпосередньо у самій людині як головній про-

дуктивній силі і соціальному суб'єкті суспільства. Якщо у доіндустріальний та індустріальний періоди панувала проста фізична праця людини, то тепер маємо панування розумової праці висококваліфікованих працівників. Так, відомий англійський економіст А. Маршалл (кінець XIX – початок XX ст.) писав, що "чисельність працівників фізичної праці в чотири або п'ять разів переважає чисельність усіх власників" [1]. Сьогодні ж більше 50 % економічно активного населення розвинутих країн зайняті не фізичною, а розумовою працею, зокрема в США – більше 2/3.

Отже, на сучасному етапі розвитку інтелектуальна праця стала панівним видом праці. Така праця є не що інше, як свідомо діяльність людини з виробництва, розвитку, засвоєння, збереження, розповсюдження і практичного використання знань [2, с. 8]. З цих позицій підвищується роль рівня здобутої освіти та кваліфікації, котрі стають головним ресурсом та джерелом формування трудового потенціалу та забезпечення зайнятості населення. Власне, тут доводиться констатувати необхідність формування нових орієнтирів зайнятості населення в світлі розвитку теорії людського капіталу.

Необхідно зазначити, що теорія людського капіталу виникла у 60-х роках XX ст. у США, засновники якої Т. Шульц і Г. Беккер обґрунтували інвестиційну природу витрат на освіту і професійну підготовку працівників. Відповідно до теорії "людського капіталу", освіта розглядається як ключовий чинник економічного зростання, соціального і економічного благополуччя, як інвестиційна галузь духовного виробництва. Розрахунки, зроблені на основі даних багатьох країн, свідчать, що співвідношення величини витрат на освіту й економічний ефект від неї дорівнює 1: 4, а продуктивність праці фахівця з вищою освітою в 10-11 разів перевищує витрати на його підготовку [3].

Прихильники теорії людського капіталу розглядають її у вузькому та широкому ракурсах. У вузькому розумінні однією з форм капіталу є освіта. Людським його називають тому, що ця форма стає частиною людини, а капіталом – через те, що є джерелом майбутніх прибутків. У широкому розумінні людський капітал формується шляхом інвестицій (довготермінових вкладень капіталу) в людину у вигляді затрат на освіту та здобуття кваліфікації на виробництві, на охорону здоров'я, міграцію та пошук інформації про ціни та доходи. Деякі вчені поняття людського капіталу розглядають і як наявний у кожного запас знань, здібностей і мотивацій [2].

Грунтовне дослідження основ формування людського капіталу в перехідній економіці проведене О. Грішновою [4]. Вчена розглядає людський капітал як економічну категорію, "яка характеризує сукупність сформованих розвинутих внаслідок інвестицій продуктивних здібностей, особистих рис і мотивацій індивідів, що перебувають у їхній власності, використовуються в економічній діяльності, сприяють зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливають на зростання доходів свого власника, прибутку підприємства та національного доходу" [4, с. 8-9].

Отже, практично йдеться про тісний зв'язок та вплив природних здібностей, здобутої освіти та кваліфікації людини, а також мотивів працевлаштування на зайнятість населення. Вказані орієнтири зайнятості знаходять

своє відображення і на вітчизняному ринку праці. Так, за інформацією міністерства праці та соціальної політики України "найбільшим попитом на ринку праці користуються професії, пов'язані з наявністю високого рівня освіти і кваліфікації: програмісти, юристи і бухгалтери високої кваліфікації, менеджери різних рівнів, банківські працівники, дизайнери..." [5, с. 3].

Необхідно зазначити, що загалом, за даними Державного комітету статистики України, "чисельність зайнятого населення в Україні за 9 місяців 2007 р. досягла найвищого рівня за останні вісім років і склала 59,1 % – це більше, ніж у низці країн-членів ЄС" [5, с. 2]. Тому на сьогодні вже не безробіття є головною проблемою вітчизняного ринку праці, а низька оплата праці. Так, "протягом 2007 р. у державній службі зайнятості було зареєстровано понад 2,2 млн вакансій, заявлених роботодавцями. Це дуже велика кількість, якщо врахувати, що на обліку в службі зайнятості перебувало 2,4 млн чол. Проте лише 8 % з цих вакансій пропонували заробітну плату, вищу середню по регіону, з яких було укомплектовано тільки кожну п'яту вакансію" [5, с. 2].

Наведені дані свідчать, що сучасна людина прагне бути не просто зайнятою, а зайнятою продуктивно, тобто отримувати за свою працю заробітну плату, яка виконуватиме всі притаманні їй функції: відтворювальну, стимулювальну й регулювальну.

Однак низький рівень заробітної плати в Україні порівняно з розвиненими країнами Заходу призводить до того, що висококваліфіковані фахівці в пошуках більших заробітків емігрують за кордон. Це призводить до значних втрат людського капіталу країни. За різними розрахунками Україна внаслідок масового виїзду науково-дослідних працівників, молоді та робітників високої кваліфікації втратила лише у 90-ті роки минулого століття 15-20 % інтелектуального потенціалу. Процеси "відпливу" за межі держави висококваліфікованих фахівців працездатного віку в Україні і досі не вдалося припинити. Адже розвинені країни світу створюють сприятливі умови праці для залучення кращих спеціалістів менш розвинутих держав. Так, за сучасними оцінками, чиста вигода для країни, що приймає, від залучення одного "середнього" вченого-гуманітарія становить 230 тис. дол. США, вченого у галузі суспільних наук – 235 тис. дол., інженера – 253 тис. дол., лікаря – 646 тис. дол. [6, с. 227].

Висновки. Таким чином, виходячи з сучасних тенденцій на ринку праці України, а також з метою недопущення подальшої втрати людського капіталу країни доводиться констатувати необхідність формування в Україні моделі продуктивної зайнятості населення, що базуватиметься на основоположних засадах теорії людського капіталу. З цих позицій, сформулюємо визначення продуктивної зайнятості як суспільно-корисної діяльності населення в різних секторах економіки чи в домашньому господарстві, що, зазвичай, приносить дохід і дає шанс здобути економічну свободу, сприяє зростанню рівня соціалізації і самоствердження особи, розвитку і реалізації її трудового потенціалу відповідно до здібностей, кваліфікації і уподобань та відповідає інтересам досягнення бажаного соціального статусу в суспільстві.

Практична реалізація концепції продуктивної зайнятості в Україні, на наш погляд, вимагає, по-перше, активної позиції громадян, а по-друге, ефективних державних регулювальних заходів, нагальними з яких повинні бути такі:

- здійснення реформ у сфері оплати праці для забезпечення переходу на модель економіки з високим рівнем оплати праці, що сприятиме підвищенню продуктивності праці та збереженню людського капіталу;
- збільшення інвестицій в людський капітал шляхом збільшення державних інвестицій в охорону здоров'я, освіту та фахове навчання молоді;
- формування освітянських програм з урахуванням динаміки технологічних та структурних змін, стратегії підприємництва, інноваційних процесів, насиченості ринку праці, попиту та пропозиції окремих спеціальностей.

Сукупно вказані заходи сприятимуть формуванню, нагромадженню та збереженню трудового потенціалу населення України як одного з вирішальних чинників соціально-економічного розвитку суспільства та людського капіталу нації.

Література

1. Маршалл А. Принципы экономической науки. – М., 1993. – Т.1. – С. 289.
2. Щетинин В.П. Человеческий капитал и неоднозначность его трактовки. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.auditorium.ru/books/3488/>
3. Куценко В., Удовиченко В., Опалєва І. Освіта як фактор стабільності та національної безпеки України // Економіка України. – 1998, №1. – С. 12.
4. Грішнова О.А. Формування людського капіталу в системі освіти і професійної підготовки: Автореф. дис. ... д-ра екон. наук. – К.: РВПС України НАН України, 2002. – 36 с.
5. Рівень безробіття: зростає чи знижується? / Міністерство праці та соціальної політики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article>
6. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посіб. – 4-те вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2003. – 406 с.

УДК 621.01 Аспір. Р.С. Маца – Українська академія друкарства, м. Львів

ВИЗНАЧЕННЯ КУТІВ ТИСКУ У КУЛАЧКОВІЙ ПАРИ

Представлено оригінальний спосіб визначення кутів тиску кулачкової пари. Застосування цього способу проілюстровано прикладом.

Ключові слова: вища пара, кут тиску.

Post-graduate R.S. Matsa – Ukrainian academy of printing, Lviv

Definition of angle pressure for cam mechanism

In the article are described new method evaluations of pressure angle. Computation pressure angle for cam was made.

Keywords: pressure angle, cam mechanism.

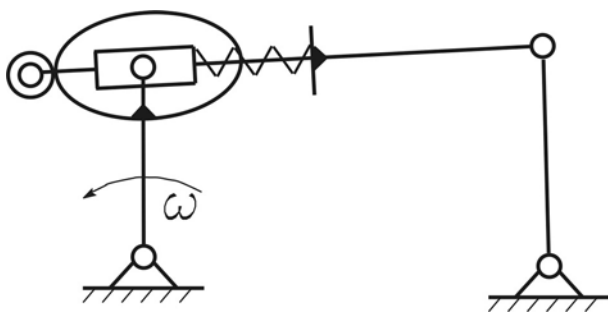

Рис. 1. Кулачково-важільний механізм

Кути тиску є обов'язковим параметром для розрахунку кулачкових механізмів. Аналітичні залежності для обчислення цього параметра представлено у фаховій літературі, наприклад у [1, 3, 4]. Однак для комбінованих механізмів, таких як кулачково-важільні (рис. 1), кулачково-планетарні (рис. 2, а) [2], диференціальні механізми періодичного повороту (рис. 2, б) [5], механізми неповно-